442: "Allah Adem'i Kendi Suretinde Yarattı" Hadisi

Ömer Faruk

7 May, 2019

https://ilimvecihat.com

SORU

Es-Selamu aleykum ve rahmetullah ve berakatuh hocam; Rabbim ilminizi artırsın, bereketlendirsin;

Hocam Adem (a.s)' ı suretimde yarattım hadisi sahih mi? Sahih ise nasıl anlamalıyız? Ve bu konuda selef alimleri ve bugünkü alimler nasıl anlamışlar? JezekAllahuhayr.

CEVAP

Ve aleykumusselam ve rahmetullahi ve berakatuh.

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

"*Allah Adem'i kendi suretinde yarattı*" mealindeki **خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ** hadisi, Buhârî ve Muslim'in *(rahimehumallah)* rivayet ettikleri son derece sahih bir hadistir.

Hadisin nasıl anlaşılacağı konusunda alimlerin ihtilafı bulunmaktadır. Görüşleri zikretmeden önce evvela hadisi öncesi ve sonrasıyla beraber nakletmek gerekir.

Hadis, Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'den şu iki rivayet içerisinde varid olmuştur:

1) *"Allah Adem'i kendi suretinde yarattı. O'nun (yani Adem'in) uzunluğu 60 zirâ'dır... Cennete girecek her bir kimse Adem'in suretinde olacaktır. O'nun uzunluğu ise 60 zirâ'dır. Adem'den sonra şu ana kadar insanların uzunlukları daima azalmakta/giderek eksilmektedir. (Cennete girdikleri zaman ise babaları ilk insan Adem'in boyuna döneceklerdir.)" (Buhârî, Muslim)*

2) Muslim'in başka bir rivayetinde:

إذا قاتل احدكم أخاه فليجتنب الوجه فان الله خلق آدم على صورته

"Sizden biriniz kardeşi ile kavga ettiği zaman yüzden (yüze vurmaktan) sakınsın. Çünkü Allah Adem'i kendi suretinde yaratmıştır."

- Kimi alimler, hadisteki صُـــــــورَتِهِ lafzındaki *"kendi"* diye tercüme edilen هِ

damirinin *"آدَمَ Adem"*e döndüğü görüşündedirler. Çünkü ilk olarak naklettiğimiz rivayetteki: *"O'nun (yani Adem'in) uzunluğu 60 zirâ'dır"* cümlesi Adem *(aleyhisselam)*'dan söz ederek bunu açıklamaktadır ve damir genelde kendisine en yakın olan isme döner ki, o da hadiste *"آدَمَ"*dir. İmam İbn Huzeyme *(vefat tarihi: hicrî 311)*, Şevkânî, el-Elbânî *(rahimehumullah)* bu görüşte olan alimlerdendir.

Buna göre hadisin manası: *"Allah Adem'i, Adem'in kendi suretinde yarattı"* şeklinde olmaktadır. Bu şu demektir; Adem *(aleyhisselam)*'ın cennette ve yeryüzünde yaşarken ki sureti, şekli, biçimi, uzunluğu nasıl idiyse, Allah Teâlâ O'nu yaratılışının en başında aynı o sureti, o hali üzere, 60 zirâ' uzunluğunda yaratmıştır. Yani zürriyyeti gibi anne karnındaki evreleri, bebeklik, sonra çocukluk, sonra ergenlik, sonra gençlik ve sonra yaşlılık merhaleleri geçirmemiş, hayatının başlangıcından ölümüne kadar suretinde, şeklinde, boyunda hiçbir değişim olmamış, her zaman tek bir suret üzere kalmıştır.

- Kimi ilim ehli de, ikinci olarak naklettiğimiz Muslim rivayetini baz alarak damir'in rivayetteki *"kardeşi"* anlamına gelen *"أخاه"* lafzına, yani *"yüzüne vurulan kardeş"*e döndüğünü söylemişlerdir. Buna göre ise mana: *"Allah Adem'i, yüzüne vurulan kişinin suretinde yarattı"* şeklindedir. Yani Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bu sözüyle şöyle demek istemektedir: *"Allah Teâlâ Adem'i, yüzüne vurduğunuz kardeşinizin suretinde yaratmıştır. O (subhânehû ve teâlâ) Adem'i benzersiz, kendisine özel, başka hiçbir mahlukun yaratılışında kendisine ortak olmadığı en güzel bir suret ve şekilde var etmiştir. O yüzden kardeşinizin yüzüne vurduğunuz zaman sanki Adem'in de yüzüne vurarak O'nun yüzünü çirkinleştirmiş, tahkir etmiş, küçümsemiş olursunuz. Bunun ucu babanız Adem'e dayanacağından O'na hürmeten zürriyetinden birinin yüzüne vurmayın."*

Bu iki görüşe göre bu hadis sıfat naslarından değildir.

- Kimi ulema ise damiri *"اللَّهُ"*a döndürerek hadisi: *"Allah Adem'i kendi (subhânehû ve teâlâ) suretinde yarattı"* diye anlamışlardır. Zira bu hadis işitildiğinde veya okunduğunda zihne gelen ilk anlam *(yani zahir anlam)* budur. Malum olduğu üzere şayet ilk anlamın verilmesini engelleyen muteber bir karine/delil yoksa o halde bu anlamın dışına çıkılıp başka bir anlam alınamaz. Ve ayrıca İbn Ebî Âsım'ın *"es-Sunne"*sinde İbn Ömer *(radiyallahu anhuma)*'dan merfû' olarak gelen bir rivayette bu hadis:

على صورة الرحمن

"...Rahmân'ın (yani Allah'ın) suretinde yarattı" lafzıyla varid olmuştur. Bu rivayet, damirin nereye döndürülmesi gerektiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Selefin büyük imamlarından İmam Ahmed b. Hanbel ve İshâk b. Râhaveyh *(rahimehumallah)* bu rivayeti sahih görmüş ve damirin Allah'a döndüğünü ifade etmişlerdir. Keza Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye de *(rahimehullah)* bu rivayetin sahih olduğunu söylemiştir. Ancak başta İbn Huzeyme olmak üzere birçok muhaddis ise -ki el-Elbânî de bunlardandır- hadisin bu lafızla zayıf olduğuna hükmetmişlerdir. Günümüzün büyük muhaddislerinden Şeyh Ebu İshâk el-Huveynî de *(hafizahulllah)* bu rivayetin zayıf olduğunu, lakin *"selefin geneli"*nin damiri Allah'a döndürdüklerini söylemiştir. İmam İbn Teymiyye sahâbe, tâbiîn ve etbâu't-tâbiîn nesilleri olan selef arasında damirin Allah'a döndüğü konusunda hiçbir tartışmanın bulunmadığını belirtmiştir. *(Bkz: Beyânu Telbîsi'l-Cehmiyye, 2/356)* Hatta İmam Ahmed şöyle demiştir:

"Kim damiri Adem'e döndürürse o kimse Cehmî'dir (bu meselede Cehmiyye mezhebine muvafakat etmiştir.)"

Allah Teâlâ'nın Adem'i kendi suretinde yaratmasını alimler şöyle açıklamışlardır; Bu, Allah Adem'i *"kendi sıfatlarında"* yarattı demektir. Yani Kur'ân ve sahih sünnet naslarıyla sabit olduğu üzere nasıl ki Allah Teâlâ işiten, gören, bilen, dilediği zaman konuşan, irade ve kudret sahibi ise, kendi zatına, celaline ve azametine yaraşır, kendisine mahsus ve keyfiyyetini *(nasıllığını)* bilmediğimiz bir yüzü, iki eli, parmakları, iki ayağı, iki gözü var ise, işte Adem *(aleyhisselam)*'ı da bu sıfatlarda yaratmıştır. Bu sıfatlar hem Allah Teâlâ da hem de Adem ve zürriyyetinde mevcuttur, ancak elbette ki Allah'ın sıfatlarının hakikati/mahiyeti ile insanın sıfatlarının hakikati/mahiyeti arasında fark olup birbirine benzememektedir. Çünkü Allah Teâlâ: *"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur" (Şûrâ sûresi; 11. âyet)* buyurarak kendisinin hiçbir mahluka benzemediğini, hiçbir benzerinin bulunmadığını bildirmiştir. O'nun işitmesi insanın işitmesi gibi, görmesi insanın görmesi gibi, kudreti insanın kudreti gibi, yüzü insanın yüzü gibi, eli insanın eli gibi v.s. değildir. O'nun hiçbir sıfatı yarattığı varlıkların sıfatlarına benzemez.

İşte Allah Teâlâ Adem *(aleyhisselam)*'ı kendi sıfatlarında yaratarak O'nu şereflendirmiş, saygın bir varlık kılmıştır. Bu sebeple Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* O'nun zürriyetinden birinin yüzüne vurmaktan nehyetmiştir.

Dolayısıyla *"şayet damir Allah'a döner dersek teşbîh yapmış (Allah'ın suretini Adem'in suretine benzetmiş) oluruz"* çekincesine gerek yoktur. Bir şeyin başka bir şeyin suretinde olması o şeye her yönden benzediğini gerektirmez. Bunun daha iyi anlaşılması için bir örnek verelim: Rasûlullah *(sallallahu aleyhi*

ve sellem) şöyle haber vermiştir: *"Cennete girecek ilk zümre dolunay suretinde olacaktır." (Buhârî, Muslim)* Malumdur ki bu zümre insan suretinde olup, tıpkı dolunayın suretinde olmayacaklardır. Şayet böyle dersek o halde gözlerinin, burunlarının, ağızlarının olmayacağını söylememiz gerekecektir. Keza dolunay, 60 zirâ' uzunluğundaki cennet ehlinden çok kere daha büyüktür. Dolayısıyla hadiste kastedilen, cennet ehli ilk zümrenin parlaklıkta, güzellikte, yüzlerinin yuvarlak oluşunda dolunay suretinde olacakları, bu noktalarda aya benzemeleridir. Binâen aleyh deriz ki; Allah Teâlâ'nın, zatına, celaline ve azametine yaraşır, kendisine mahsus ve keyfiyyetini bilmediğimiz bir sureti vardır. Diğer sıfatları gibi sureti de O'nun bir sıfatıdır, hiçbir mahlukun suretine benzemez.

Ve'l-hamdu lillâhi Rabbi'l-âlemîn.